

Аналітична записка

з питань порівняльного законодавства щодо механізмів захисту прав кредиторів і позичальників*

***Анотація.** В аналітичній записці викладено результати дослідження правового регулювання скорочення обсягів непрацюючих кредитів в Європейському Союзі, проаналізовано механізми примусового виконання судових рішень та стягнення заборгованості у державах-членах Європейського Союзу. Досліджено також процедуру Європейського платіжного ордеру (European Payment Order). З'ясовано питання імплементації законодавства Європейського Союзу щодо зменшення обсягів непрацюючих кредитів до українського законодавства.*

***Ключові слова:** непрацюючі кредити, боржник, кредитор, кредитні сервісери, виконавче провадження, Європейський Союз, Європейський платіжний ордер.*

Вступ

Непрацюючі кредити (Non-performing loans, NPLs) входять до числа системних порушень договірних відносин і є тягарем як для кредитора, так і для позичальника. Для боржника NPL можуть бути пов'язані із вилученням з обігу цінного забезпечення, а неврегульований борг – ускладнювати отримання нового фінансування та здійснення інвестицій. Водночас кредитор має покривати витрати, пов'язані з NPL, при цьому вимоги до капіталу фінансових установ можуть обмежувати надання нових кредитів. Високі коефіцієнти NPL обтяжують баланси банків і є перешкодою для їх прибутковості. Вони також скорочують пропозицію кредитів, спотворюють їх розподіл, зокрема на користь малих та середніх підприємств, погіршують довіру до ринку та уповільнюють економічне зростання.

В Україні вже тривалий час існує проблема непрацюючих кредитів, хоча починаючи з 2017 року обсяг NPL постійно скорочується, він все ще далекий від рівня, який демонструють європейські держави¹.

За даними Національного банку України (далі – НБУ) станом на 1 грудня 2025 року загальний обсяг NPL становив 370 513 млн грн або 24,5 % (див. рис. 1, 2)².

При цьому обсяги непрацюючих кредитів для державних та приватних банків сильно різняться, зокрема за даними Європейської Комісії у березні 2025 року вони становили: 42,9% для державних банків, 12,6% для приватних українських банків та 10,9% для банків з іноземною власністю³.

---

¹ Non-performing loans in CESEE remain low, but signs of risks emerging. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/non-performing-loans-in-cesee-remain-low-but-signs-of-risks-emerging.html>

² Рівень непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

³ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Ukraine 2025 Report. Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS 2025. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52025SC0759>

Зменшення обсягу NPL є одним з євроінтеграційних зобов'язань України, пов'язаним із дотриманням економічних критеріїв вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС). Відтак у низці програмних документів НБУ задекларував прагнення досягти частки NPL принаймні на рівні 10 %⁴.

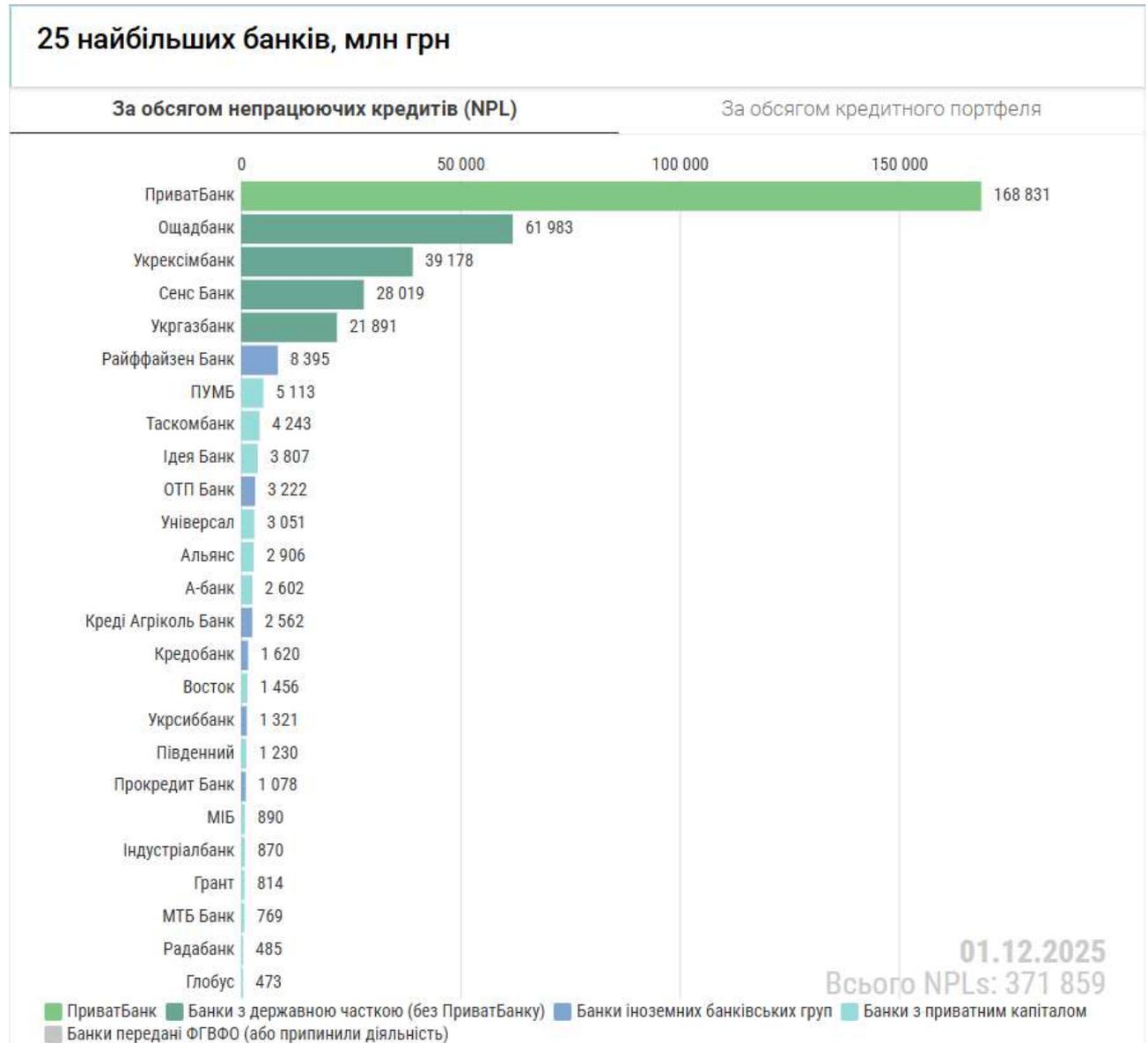

Рис. 1.

⁴ Стратегія Національного банку України до 2025 року.
URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU_2021-2022.pdf

Частка непрацюючих кредитів (NPL) 25 банків із найбільшим обсягом кредитного портфеля, %

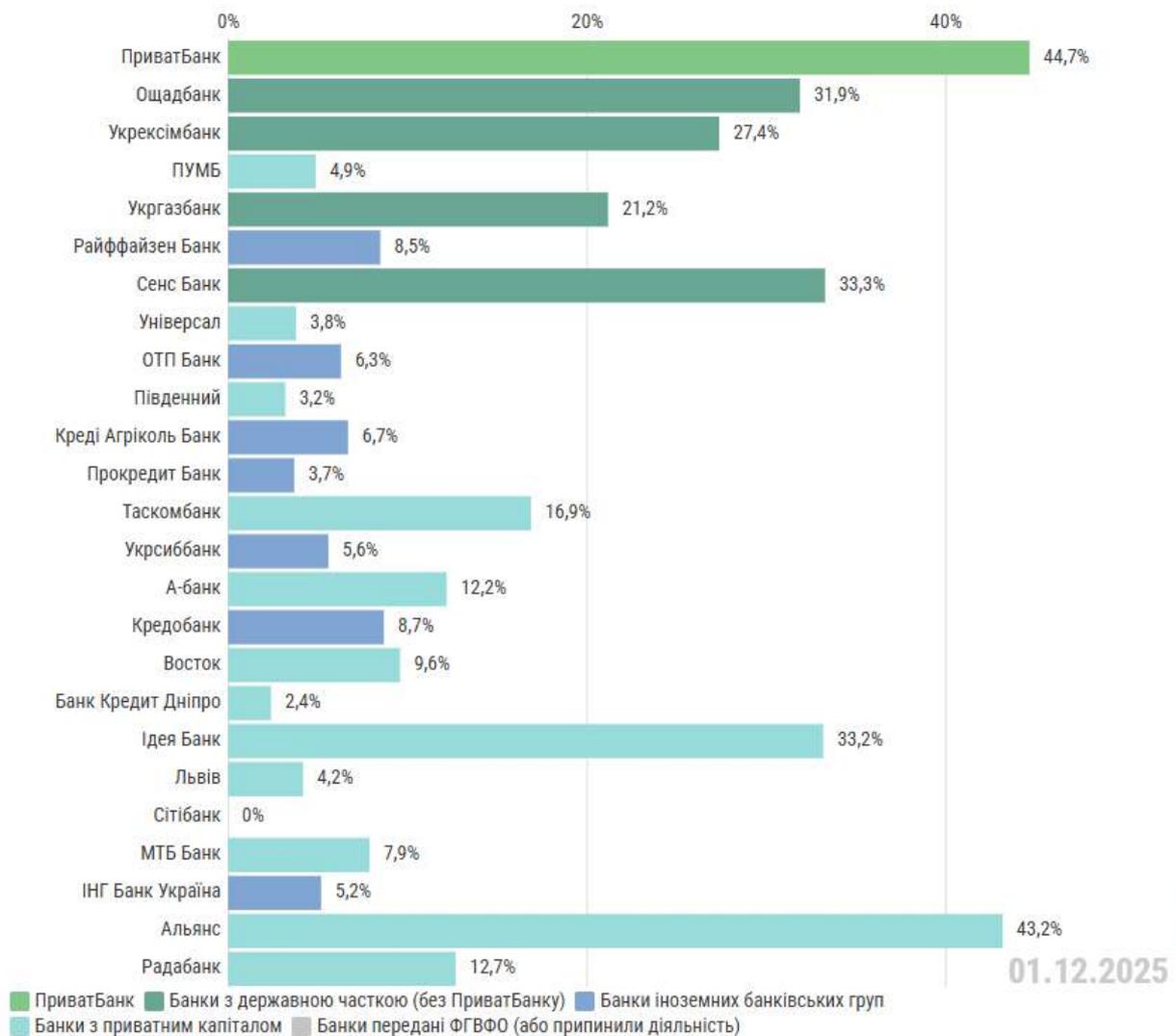

Рис. 2.

У контексті NPL важливе значення має питання системи виконання рішень, реформування якого в умовах євроінтеграційних процесів в Україні було започатковано на рівні комплексних конституційних змін 2016 року⁵ щодо системи правосуддя, оновлення організаційно-інституційної системи судоустрою та процесуального законодавства різних видів судочинства. Основним Законом України встановлено, що: виключно законом визначається порядок виконання судових рішень (пункт 14 частини першої статті 92); судові рішення є обов'язковим до виконання; держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку; контроль за виконанням судового рішення здійснює суд (стаття 129-1). Також одночасно із конституційними

⁵ Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n148>

змінами було прийнято Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»⁶, яким визначено основи організації та діяльності з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями, їхні завдання та правовий статус, та новий Закон України «Про виконавче провадження»⁷.

Разом із тим питання удосконалення виконання судових рішень, посилення статусу та повноважень приватних виконавців, розширення категорій рішень, які вони можуть виконувати, наразі передбачено у Звіті Європейської Комісії щодо України в межах Пакета розширення ЄС 2025 року⁸, Дорожній карті з питань верховенства права⁹, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС» від 14 травня 2025 року № 475-р¹⁰, Плані для Ukraine Facility 2024-2027 роки¹¹.

У цій Аналітичній записці розглядаються законодавство ЄС, досвід держав-членів ЄС та судова практика з метою вдосконалення законодавства України, яке регулює питання непрацюючих кредитів.

Основна частина

1. Законодавче регулювання скорочення NPL у ЄС.

У законодавстві ЄС непрацюючі кредити охоплені поняттям «непрацююча експозиція», визначеним у статті 47а Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013 від 26 червня 2013 року¹². Відповідно до цієї статті Регламенту, експозиція включає будь-які з елементів, що не включені до торгового портфелю установи: борговий інструмент, у тому числі борговий цінний папір, позика, аванс та депозит на вимогу; надане зобов'язання із кредитування, надана фінансова гарантія або будь-яке інше надане зобов'язання, відкличні чи безвідкличні, крім невикористаних кредитних інструментів, що можуть бути скасовані в будь-який час та без попередження, або що в

⁶ Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>

⁷ Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

⁸ Commission Staff working document Ukraine 2025. Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2025. Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52025SC0759>

⁹ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

¹⁰ Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text>

¹¹ План для Ukraine Facility. 2024-2027. URL : <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

¹² Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013 від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги для кредитних установ та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_043-13#Text

ефективний спосіб забезпечують автоматичне скасування у зв'язку з погіршенням кредитоспроможності позичальника.

Експозиції, що класифікуються як непрацюючі:

- зазнала дефолту;
- є знеціненою відповідно до застосовної системи бухгалтерського обліку;
- перебуває на пробації якщо надано поступку або якщо експозиція стає простроченою більше ніж на 30 днів;
- у формі зобов'язання, яке у разі його використання будь-яким способом вірогідно не буде повернуто в повному обсязі без реалізації забезпечення;
- у формі фінансової гарантії, права по якій вірогідно будуть реалізовані стороною, якій гарантовано виконання зобов'язань, включаючи випадки, коли базисна гарантована експозиція відповідає критеріям визнання її непрацюючою.

Всі балансові та позабалансові експозиції у боржника вважаються непрацюючими (як такі, що зазнали дефолту), якщо установа має балансові експозиції у боржника, які прострочені більше ніж на 90 днів та які становлять більше ніж 20 % усіх балансових експозицій такого боржника.

Експозиції, які не були предметом поступки, перестають вважатися непрацюючими, якщо виконано умови:

- експозиція відповідає критеріям виходу, що застосовуються установою для скасування класифікації як знеціненої експозиції відповідно до застосовної системи бухгалтерського обліку та для скасування класифікації експозиції як дефолтної;
- становище боржника покращилося настільки, що в установи не виникає сумнівів стосовно вірогідності повного та своєчасного здійснення майбутніх виплат;
- боржник не має фінансових зобов'язань, прострочення по сплаті яких перевищило 90 днів.

Непрацюючі експозиції, які є предметом поступки, перестають вважатися непрацюючими, якщо виконано всі такі умови:

- експозиції перестали відповідати критеріям, за якими їх можна класифікувати як непрацюючі;
- минув хоча б один рік після дати надання поступки та дати класифікації експозицій як непрацюючих, залежно від того, яка з дат є пізнішою;
- відсутня прострочена сума після надання поступки та в установи (на основі аналізу фінансового становища боржника) не виникає сумнівів стосовно вірогідності повного та своєчасного здійснення майбутніх виплат щодо експозиції.

Повне та своєчасне здійснення виплат може вважатися вірогідним, якщо боржник здійснює регулярні та своєчасні платежі, що дорівнюють: сумі, яку було прострочено до надання поступки, якщо були прострочені суми; сумі, яку було списано в рамках надання поступки, якщо прострочених сум не було.

ЄС проводить системну політику щодо скорочення обсягів NPL. Так, у 2017 році було прийнято і впроваджено план дій щодо боротьби з непрацюючими кредитами в Європі, який включав заходи:

- посилення банківського нагляду;
- реформу системи неплатоспроможності та стягнення боргів;
- розвиток вторинних ринків для непрацюючих кредитів (проблемних активів);
- реструктуризацію банківської галузі¹³.

Подібний план також було впроваджено для ліквідації наслідків економічної кризи після пандемії COVID-19. План на 2020 рік передбачав чотири основні цілі:

- подальший розвиток вторинних ринків проблемних активів, що дозволить банкам виводити непрацюючі кредити зі своїх балансів, водночас забезпечуючи подальший посилений захист боржників;
- реформу законодавства ЄС щодо корпоративної неплатоспроможності та стягнення боргів, що допоможе зблизити різні системи неплатоспроможності в ЄС, зберігаючи при цьому високі стандарти захисту прав споживачів;
- підтримку створення та співпраці національних компаній з управління активами на рівні ЄС;
- впровадження, де це необхідно, запобіжних заходів державної підтримки для забезпечення подальшого фінансування реального сектору економіки¹⁴.

У рамках реалізації таких цілей та з метою розвитку вторинних ринків для непрацюючих кредитів було прийнято Директиву (ЄС) 2021/2167 Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2021 року про кредитних сервісерів та покупців кредитів, що вносить зміни до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС¹⁵ (далі – Директива). Директиву спрямовано на розробку спільної системи в державах-членах ЄС для передачі та управління NPL для зменшення їх накопичення та підтримки стабільності кредитних установ ЄС. Водночас розвиток вторинного ринку проблемних кредитів мав гарантувати, що покупка кредитів не матиме негативного впливу на позичальників. Директива мала бути транспонована в національне законодавство держав-членів ЄС до 29 грудня 2023 року.

У лютому 2025 року було опубліковано дослідження Консультативної групи з питань непрацюючих кредитів «Моніторинг стану вторинних ринків непрацюючих кредитів»¹⁶, в якому йшлося, зокрема, й про вплив Директиви на ринок NPL.

¹³ Banking: Council sets out action plan for non-performing loans. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/07/11/banking-action-plan-non-performing-loans/>

¹⁴ Action plan: Tackling non-performing loans (NPLs) in the aftermath of the COVID-19 pandemic. URL: https://finance.ec.europa.eu/publications/action-plan-tackling-non-performing-loans-npls-aftermath-covid-19-pandemic_en

¹⁵ Directive (EU) 2021/2167 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2021 on credit servicers and credit purchasers and amending Directives 2008/48/EC and 2014/17/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2021/2167/oj/eng>

¹⁶ NPL Advisory Panel paper: Monitoring the state of non-performing loans (NPL) secondary markets. URL: https://finance.ec.europa.eu/publications/npl-advisory-panel-paper-monitoring-state-non-performing-loans-npl-secondary-markets_en

Так, Директива встановлює спільні рамки та вимоги для кредитних сервісерів прав кредитора за непрацюючим кредитним договором або самого непрацюючого кредитного договору, виданого зареєстрованою в ЄС кредитною установою, які діють від імені покупця кредиту, та безпосередніх покупців кредитів (відповідних прав кредитора). Покупцем кредиту є фізична або юридична особа, крім кредитної установи, яка купує права кредитора за непрацюючим кредитним договором або сам непрацюючий кредитний договір у рамках своєї торговельної, підприємницької або професійної діяльності відповідно до законодавства ЄС та національного законодавства. Кредитний сервісер – це юридична особа, яка в процесі своєї діяльності управляє та забезпечує виконання прав та обов'язків, пов'язаних з правами кредитора за непрацюючим кредитним договором або з самим непрацюючим кредитним договором від імені покупця кредиту, та здійснює принаймні одну або декілька видів діяльності з обслуговування кредитів.

Основними положеннями Директиви є:

- вимоги до кредитних сервісерів, зокрема, щодо їх авторизації, відносин із позичальником та покупцем кредиту, обмежень стосовно аутсорсингу, розгляду скарг позичальників;

- вимоги до покупців кредитів, зокрема щодо відносин з позичальником, призначення представника та кредитного сервісеру, інформування компетентного органу про продаж прав кредитора;

- вимоги до компетентних органів держави-члена ЄС, зокрема щодо ведення списку або реєстру кредитних сервісерів, забезпечення свободи здійснювати діяльність з обслуговування кредитів, здійснення належного нагляду за кредитними сервісерами, обміну інформацією;

- вимоги до кредитних установ, що продають непрацюючі кредити, зокрема, розкриття інформації перед продажем, ведення звітності після продажу.

Директива також пропонує державам-членам ЄС встановити адміністративні стягнення та заходи виправлення щодо мінімального переліку правопорушень, визначити орган, що має забезпечити технічну стандартизацію на вторинному ринку NPL, та вносити зміни до інших директив.

Як зазначалося, Директива мала бути транспонована у національне законодавство держав-членів ЄС до 29 грудня 2023 року, однак і дотепер у деяких державах (наприклад, *Іспанії*) відповідні закони не прийняті. В *Австрії* наразі розглядається проект Федерального закону про постачальників кредитних послуг та покупців кредитів (KKG) та про внесення змін до Закону про банківську діяльність, Закону про органи нагляду за фінансовим ринком, Закону про іпотечне та нерухоме кредитування та Закону про споживче кредитування¹⁷. Деякі експерти в *Ірландії* наголошують, що до національного законодавства

¹⁷ Bundesgesetz, mit dem ein Bundesgesetz über Kreditdienstleister und Kreditkäufer (Kreditdienstleister- und Kreditkäufergesetz – KKG) erlassen wird und das Bankwesengesetz, das Finanzmarktaufsichtsbehördengesetz, das Hypothekar- und Immobilienkreditgesetz und das Verbraucherkreditgesetz geändert werden. URL: https://ris.bka.gv.at/Dokumente/Begut/BEGUT_69B6B86A_FCD2_481F_8C8F_E528AFE8C3A4/BEGUT_69B6B86A_FCD2_481F_8C8F_E528AFE8C3A4.html

транспоновано не всі положення Директиви, а також, що деякі питання виникають щодо самого тексту Директиви¹⁸.

Однією з держав, що вчасно прийняла відповідне законодавство в контексті Директиви, була **Німеччина**. Німецький Закон про сприяння впорядкованим вторинним кредитним ринкам та імплементацію Директиви (ЄС) 2021/2167 про кредитних сервісерів та покупців кредитів, а також про внесення змін до інших положень фінансового законодавства (Закон про сприяння вторинним кредитним ринкам)¹⁹ прийнято 22 грудня 2023 року. Він містить Закон про вторинний ринок непрацюючих кредитів та про установи, що надають кредитні послуги (Закон про кредитування на вторинному ринку – KrZwMG) та положення про внесення змін до 16 законів та 2 інших нормативних актів. Закон визначає процедури ліцензування кредитних сервісерів, регулювання доступу для європейських сервісерів, пруденційні вимоги, включаючи ті, що стосуються організації бізнесу та управління ризиками, зобов'язання перед позичальниками, нагляд із боку Федерального управління фінансового нагляду (BaFin) та зобов'язання щодо звітності для установ, створення реєстру уповноважених установ, штрафи та кримінальну відповідальність за серйозні порушення тощо.

У **Польщі** Закон про суб'єктів, що обслуговують кредити, та покупців кредитів²⁰ прийнято 20 грудня 2024 року (Закон набрав чинності 19 лютого 2025 року). Структура та зміст Закону наближені до структури та змісту Директиви. Додатково більш детально унормовано питання: доручення виконання дій суб'єктам, що обслуговують кредити; інформаційних обов'язків різних суб'єктів відносно у сфері NPL та дотримання ними режиму професійної таємниці. Також Законом внесено зміни до низки інших законодавчих актів. Нагляд за дотриманням Закону покладено на Комісію фінансового нагляду.

У **Фінляндії** Закон про покупців кредитів та кредитних адміністраторів²¹ включає розділи «Загальні положення», «Зобов'язання щодо покупців кредитів», «Управління кредитами», «Свобода надання послуг з управління кредитами», «Нагляд», «Адміністративні санкції та відповідальність» та «Інші положення». Також у зв'язку з транспозицією Директиви внесено зміни до 8 інших законодавчих актів. Закон набув чинності 26 квітня 2025 року. Згідно із Законом на Управління фінансового нагляду (FIN-FSA) покладено контроль за діяльністю покупців кредитів та кредитних сервісерів, а вимоги Закону про захист прав споживачів (38/1978) поширено на придбані кредити та кредити, що обслуговуються від імені покупця.

¹⁸ EU Credit Servicing Directive – Irish Transposition. URL: <https://www.matheson.com/insights/eu-credit-servicing-directive-irish-transposition/>

¹⁹ Gesetz zur Förderung geordneter Kreditweitmärkte und zur Umsetzung der Richtlinie (EU) 2021/2167 über Kreditdienstleister und Kreditkäufer sowie zur Änderung weiterer finanzrechtlicher Bestimmungen (Kreditweitmärkteförderungsgesetz). URL: <https://www.recht.bund.de/bgbl/1/2023/411/VO>

²⁰ USTAWA z dnia 20 grudnia 2024 r. o podmiotach obsługujących kredyty i nabywcach kredytów. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20250000146/T/D20250146L.pdf>

²¹ Laki luotonostajista ja luotonhallinnoijista 161/2025. URL: <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2025/161?language=fin>

У *Нідерландах* Директиву впроваджено шляхом внесення змін до вже чинних законів. Закон від 28 травня 2025 року про внесення змін до Закону про фінансовий нагляд, Книги 7 Цивільного кодексу та Закону про економічні правопорушення з метою імплементації Директиви (ЄС) 2021/2167 Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2021 року про кредитних сервісерів та покупців кредитів, а також про внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС (OJ L 438, 2021) (Закон про імплементацію Директиви про кредитних сервісерів та покупців кредитів)²² набув чинності 18 липня 2025 року. Крім зазначених у назві законів, зміни було внесено й до низки інших законодавчих актів.

У *Португалії* Декрет-закон № 103/2025, що транспонує Директиву (ЄС) 2021/2167, яка гармонізує доступ до непрацюючих банківських кредитів та управління ними, а також встановлює вимоги до кредиторів-емітентів²³ було ухвалено 11 вересня 2025 року. Він передбачає: затвердження режиму розподілу та управління банківськими кредитами та нового режиму (нових вимог) для Центрального кредитного реєстру, а також вносить поправки до п'яти інших декретів-законів. Затвержені Декрет-законом Правила розподілу та управління банківськими кредитами (Додаток I) містять також детальний опис порушень та санкції за недотримання вимог Директиви.

Європейські експерти зазначають, що прийняття та впровадження Директиви має значний вплив на фінансові ринки. Це пов'язано, насамперед, із тим, що вторинний ринок NPL у багатьох державах дотепер не регулювався або регулювався лише в частині споживчого кредитування. Позитивними називають новації створення єдиного правового поля у цій сфері для усього ЄС, що спрощує транскордонну купівлю-продаж непрацюючих кредитів, та посилення захисту прав позичальників. Водночас відзначається, що суб'єкти господарювання, що не входять до ЄС, можуть зіткнутися з додатковими труднощами через необхідність здійснювати операції через ліцензованих кредитних сервісерів ЄС або інших уповноважених суб'єктів ЄС²⁴.

Консультативна група з питань непрацюючих кредитів зазначає, що Директива застосовується лише до обслуговування банківських кредитів, фактично виключаючи обслуговування інших боргів, таких як прострочені рахунки за комунальні послуги (електроенергія, водопостачання), телекомунікаційні послуги або товари, придбані через різні канали (наприклад, нові сфери, зокрема ринок електронної комерції, а також тіньові банківські продукти). У довгостроковій перспективі це може мати негативні наслідки для споживачів, сектору обслуговування боргів, а також для функціонування ринків

²² Wet van 28 mei 2025 tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht, Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet op de economische delicten ter implementatie van Richtlijn (EU) 2021/2167 van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2021 inzake kredietservicers en kredietkopers en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU (PbEU 2021, L 438) (Implementatiewet richtlijn kredietservicers en kredietkopers). URL: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2025-193.html>

²³ Decreto-Lei n.º 103/2025, de 11 de setembro. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/103-2025-935004232>

²⁴ The Netherlands Implements EU Non-Performing Loan Directive. URL: <https://www.stibbe.com/publications-and-insights/the-netherlands-implements-eu-non-performing-loan-directive>

непрацюючих кредитів. Зокрема, для сектору обслуговування боргів регуляторні відмінності можуть створити нерівні умови, потенційно надаючи перевагу борговим сервісерам, які працюють переважно або виключно в менш регульованому секторі небанківських боргів. Відсутність регулювання щодо обслуговування небанківських боргів ризикує вплинути на ціноутворення на придбання та обслуговування портфелів NPL, тим самим спотворюючи конкуренцію. Це може зробити портфелі банківських боргів менш привабливими, що потенційно підриває їх вторинні ринки²⁵.

Слід зазначити, що суттєвий вплив на обсяг непрацюючих кредитів також мають директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/48/ЄС від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів та про скасування Директиви Ради 87/102/ЄЕС²⁶ та 2014/17/ЄС від 4 лютого 2014 року про кредитні угоди для споживачів щодо житлової нерухомості та про внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2013/36/ЄС і Регламенту (ЄС) № 1093/2010²⁷. Зміни, внесені до цих документів, стосувалися надання інформації про зміни умов кредитного договору та процедур стягнення заборгованості. Названі директиви стосуються виключно фізичних осіб – споживачів і встановлюють, що держави-члени вимагають від кредиторів наявності належної політики та процедур, щоб вони докладали зусиль для здійснення, де це доречно, розумної відстрочки до початку виконавчого провадження. Такі заходи відстрочки повинні враховувати, зокрема, обставини споживача та можуть включати, серед інших можливостей:

- повне або часткове рефінансування кредитної угоди;
- зміну чинних умов кредитної угоди, яка може включати, зокрема: продовження терміну дії кредитного договору; зміну виду кредитного договору; відстрочення сплати повної або частини розстрочки на певний період; зміну процентної ставки; пропонування відстрочки платежів; часткові погашення; конвертацію валют; часткове прощення та консолідацію боргів.

Передбачені названими директивами заходи покликані захистити вразливого боржника-споживача і, водночас, уникнути (зменшити) накопичення NPL.

Що стосується бізнесу, то для уникнення та погашення боргів спрямовано Директиву Європейського Парламенту та Ради 2011/7/ЄС від 16 лютого 2011 року про боротьбу із затримкою платежів у комерційних операціях²⁸, якою, зокрема, встановлено фіксовану мінімальну плату за стягнення (40 євро).

---

²⁵ NPL Advisory Panel paper: Monitoring the state of non-performing loans (NPL) secondary markets. URL: https://finance.ec.europa.eu/publications/npl-advisory-panel-paper-monitoring-state-non-performing-loans-npl-secondary-markets_en

²⁶ Consolidated text: Directive 2008/48/EC Of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008L0048-20231230>

²⁷ Consolidated text: Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February 2014 on credit agreements for consumers relating to residential immovable property and amending Directives 2008/48/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0017-20231230>

²⁸ Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0007>

Консультативна група з питань непрацюючих кредитів, розглядаючи практику застосування цієї Директиви, пропонує встановити подібну мінімальну плату для взаємовідносин між бізнесом та споживачем, що має полегшити діяльність кредитних сервісів у різних юрисдикціях²⁹.

Широке реформування останніми роками законодавства ЄС, що було спрямоване на уникнення та погашення боргів, у тому числі що стосується банкрутства підприємств, недобросовісної комерційної практики тощо, також мало значення для формування умов, що дозволяють скорочувати обсяг непрацюючих кредитів у державах-членах ЄС.

2. Механізм виконавчого провадження

Законодавство держав-членів ЄС з питань виконавчого провадження.

У переважній більшості держав-членів ЄС питання виконавчого провадження регулюється відповідним кодексом (кодексами). Хоча у деяких державах-членах ЄС таке регулювання здійснюється спеціальним законодавством³⁰.

Так, в *Австрії* процедура виконання судових рішень регулюється Виконавчим кодексом («*Exekutionsordnung*»)³¹; у *Бельгії* виконавче провадження регулюється Бельгійським судовим кодексом³², який спочатку був прийнятий як закон 10 жовтня 1967 року; у *Болгарії* процес виконання судових рішень регулюється Цивільним процесуальним кодексом³³; у *Хорватії* основним правовим актом у сфері виконавчого провадження є Закон «Про виконання судових рішень»³⁴; в *Естонії* процедура виконання відповідних документів регулюється Кодексом про виконавче провадження³⁵, Законом «Про судових виконавців»³⁶; у *Фінляндії* нормативним актом є Кодекс про виконання³⁷ (з часу його прийняття цей акт неодноразово змінювався); у *Франції* питання виконавчого провадження регулюються окремими статтями Кодексу про цивільне виконавче провадження³⁸, водночас значна частина положень, що стосуються виконання, також містяться в Цивільному процесуальному кодексі³⁹; у *Німеччині* виконавче провадження врегульовано Цивільним процесуальним

²⁹ NPL Advisory Panel paper: Monitoring the state of non-performing loans (NPL) secondary markets. *Website of The European Commission*. URL: https://finance.ec.europa.eu/publications/npl-advisory-panel-paper-monitoring-state-non-performing-loans-npl-secondary-markets_en

³⁰ Civil enforcement in the EU: a comparative overview. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

³¹ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Exekutionsordnung. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001700>

³² Code judiciaire. URL: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1967101004&table_name=loi

³³ Граждански процесуален кодекс в сила от 01.03.2008 г. URL: <https://www.justice.government.bg/home/normdoc/2135558368>

³⁴ Ovršni zakon na snazi od 15.01.2024. URL: <https://www.zakon.hr/z/74/ovrsni-zakon>

³⁵ Täitemenetluse seadustik. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122032021003>

³⁶ Kohtutäituri seadus. Vastu võetud 09.12.2009. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/KTS>

³⁷ Enforcement Code. URL: <https://legislationline.org/sites/default/files/2025-07/main%20%282%29.pdf>

³⁸ Code des procédures civiles d'exécution. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025025642

³⁹ Code de procédure civile. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716/

кодексом (ZPO)⁴⁰; у **Греції** виконання судових рішень у сфері цивільного права регламентовано Цивільним процесуальним кодексом⁴¹; в **Італії** більшість правил щодо виконавчого провадження містяться в третьому томі Цивільного процесуального кодексу⁴², а також Законодавчому декреті від 30 травня 2002 року № 113⁴³; у **Литві** Цивільний процесуальний кодекс⁴⁴ та Цивільний кодекс⁴⁵ разом із Законом «Про судових виконавців»⁴⁶ становлять основу для виконання судових рішень; у **Люксембурзі** в цій сфері застосовується новий Цивільний процесуальний кодекс⁴⁷ (Nouveau code de procédure civile); законодавство **Мальти** щодо виконавчого провадження становить різні кодекси – Кодекс організації та цивільного процесу⁴⁸, Кримінальний кодекс⁴⁹, Комерційний кодекс⁵⁰ та Цивільний кодекс⁵¹, кожен з яких регулює конкретні правовідносини; у **Нідерландах** основним нормативним актом про виконавче провадження є Цивільний процесуальний кодекс⁵² (книга 2); виконавче провадження в **Румунії** також регулюється кодексами – Цивільним кодексом⁵³, Цивільним процесуальним кодексом⁵⁴, Комерційним кодексом⁵⁵ та Законом «Про судових виконавців» № 188/2000⁵⁶; у **Словаччині** правовим актом, що регулює процедуру виконавчого провадження, є Закон № 233/1995 Національної Ради Словацької Республіки про судових виконавців та виконавчу діяльність (Виконавчий кодекс) та про зміну та доповнення інших законів⁵⁷; **Словенське** законодавство про виконавче провадження – це, насамперед, Закон про виконання та забезпечення цивільних позовів (ESCCA) 1998 року⁵⁸.

⁴⁰ Zivilprozessordnung. URL: <https://dejure.org/gesetze/ZPO>

⁴¹ ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ. URL: https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/388111/p.d.-503-1985#google_vignette

⁴² Codice di procedura civile : Testo del Regio decreto 28 ottobre 1940, n. 1443. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-di-procedura-civile>

⁴³ Decreto Legislativo 30 maggio 2002, n. 113. URL: <https://www.parlamento.it/parlam/leggi/deleghe/02113dl.htm>

⁴⁴ Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo Įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E7C18F61454/asr>

⁴⁵ Civil Code of the Republic of Lithuania. URL: <http://jafbase.fr/docUE/Lituanie/CodCiv.htm>

⁴⁶ Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.94F5702CA0F1/WYHRsONZua>

⁴⁷ Nouveau Code de procédure civile. URL: https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/procedure_civile/20231101#intituleAct

⁴⁸ Code of organization and civil procedure. URL: <https://legislation.mt/eli/cap/12/eng/pdf>

⁴⁹ Criminal Code. URL: <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf>

⁵⁰ Commercial Code. URL: <https://legislation.mt/eli/cap/13/eng/pdf>

⁵¹ Civil Code. URL: <https://legislation.mt/eli/cap/16/eng/pdf>

⁵² Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. URL: <http://www.wetboek-online.nl/wet/Wetboek%20van%20Burgerlijke%20Rechtsvordering.html#21>

⁵³ Codul Civil din 17 iulie 2009. URL: <https://legislatie.just.ro/public/detalii/document/175630>

⁵⁴ Codul de Procedură Civilă din 1 iulie 2010. URL: <https://legislatie.just.ro/public/detalii/document/140271>

⁵⁵ Codul Comercial din 10 mai 1887. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/38123>

⁵⁶ Lege nr. 188 din 1 octombrie 2000. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/132311>

⁵⁷ Zákon č. 233/1995 Z. z. Zákon Národnej Rady Slovenskej Republiky o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1995-233>

⁵⁸ The Enforcement and Securing of Civil Claims Act (ESCCA) of 1998. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

У 2001 році у *Чехії* було проведено масштабну реформу і прийнято Виконавчий кодекс № 120/2001⁵⁹, що являє собою збірник законів про судових виконавців, про виконавчу діяльність та про внесення змін до інших законів. При цьому до проведення цієї реформи судові рішення практично не підлягали виконанню і переважна більшість прав кредиторів не задовольнялася. У 2001 році Виконавчим кодексом було запроваджено інститут судового виконавця, що ґрунтувався на принципі, за яким будь-яка діяльність судового виконавця починається після завершення судового провадження⁶⁰.

Законодавство *Кіпру* у досліджуваній сфері складається із Закону «Про виконавче провадження», окремих положень Правил цивільного судочинства, виданих Верховним судом, та деяких інших актів. Це спеціальне законодавство, хоча й не є кодифікованим, але створює правове підґрунтя, подібне до кодексу⁶¹. В *Угорщині* загальні правила виконання судових рішень викладені в Законі LIII від 1994 року «Про судові виконання»⁶². Водночас окремі норми щодо виконавчого провадження містяться й у Цивільному процесуальному кодексі СХХХ від 2016 року⁶³. В *Ірландії* у сфері виконавчого провадження також немає кодексу, натомість застосовуються положення Закону «Про компанії» від 2014 року⁶⁴, Правил районних, окружних та верховних судів 1986 року⁶⁵, Закону «Про податок на прибуток» від 1967 року⁶⁶, Закону «Про виконання судових рішень» від 1926 року⁶⁷ та Закону «Про судових виконавців» 1926 року⁶⁸. Законодавство про виконавче провадження *Латвії* складається із законів «Про судових виконавців»⁶⁹, «Про адміністративну відповідальність»⁷⁰ та інших. У *Польщі* питання виконавчого провадження регулюються нормами Цивільного процесуального кодексу⁷¹, Цивільного кодексу⁷² та Трудового кодексу⁷³, а також низки інших спеціальних законів. У *Португалії* законодавство, що регулює виконавче провадження, є дуже обширним і включає положення понад сотні правових інструментів, зокрема законів, декретів, постанов, міністерських постанов тощо. Законодавство *Іспанії*, яке стосується виконавчого провадження,

⁵⁹ Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>

⁶⁰ Civil enforcement in the EU: a comparative overview. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

⁶¹ Civil enforcement in the EU: a comparative overview. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

⁶² 1994. évi LIII. Törvény a bírósági végrehajtásról. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/1994-53-00-00>

⁶³ 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-130-00-00>

⁶⁴ Companies Act 2014. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/act/38/enacted/en/html>

⁶⁵ The Rules of the Superior Courts. S.I. No. 15/1986. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1986/si/15>

⁶⁶ Income Tax Act, 1967. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1967/act/6/enacted/en/print.html>

⁶⁷ An tAcht um Fheidhmiú Orduithe Cúirte, 1926. URL: <https://www.oireachtas.ie/ga/bills/bill/1926/4/>

⁶⁸ An tAcht Oifigigh Cúirte, 1926. URL: <https://www.oireachtas.ie/ga/bills/bill/1926/5/>

⁶⁹ Tiesu izpildītāju likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/68295-tiesu-izpilditaju-likums>

⁷⁰ Administratīvās atbildības likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/303007-administrativas-atbildibas-likums>

⁷¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>

⁷² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf>

⁷³ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf>

також є доволі широким. Основним актом є Процесуальний закон, але спеціальні правила, що регулюють певні питання, містяться також в інших законах⁷⁴. У **Швеції** законодавство про виконавче провадження включає: Кодекс про виконання судових рішень⁷⁵, Кодекс судової процедури⁷⁶, Закон про вимогу про платіж та допомогу у виконанні судових рішень та інші⁷⁷.

Моделі правового регулювання виконавчого провадження в державах-членах ЄС.

У державах-членах ЄС існують різні моделі правового регулювання примусового виконання рішень судів. Серед них державна, яка передбачає виконання рішень уповноваженими державними органами та посадовими особами зі статусом державних службовців; приватна, яка функціонує через делегування повноважень щодо виконання рішень приватним виконавцям, які є самозайнятими особами; змішана, що поєднує в собі здійснення виконання рішень як державними органами та державними виконавцями, так і приватними виконавцями.

Виключно державні службовці або уповноважені державні органи виконують рішення судів в Австрії, Данії, Мальті, Німеччині, Фінляндії, Хорватії, Швеції.

Приватна модель виконання судових рішень характерна для Бельгії, Естонії, Латвії, Литви, Люксембургу, Нідерландів, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Франції.

Змішану модель виконання судових рішень мають Болгарія, Кіпр, Португалія, Чехія.

Так, у **Німеччині** повноваженнями примусово виконувати рішення судів наділені суди та судові виконавці. Якщо виконання віднесено до компетенції суду, то воно здійснюється особливою категорією співробітників суду зі спеціальною вищою освітою, які самостійно здійснюють певні процесуальні дії.

Судові виконавці у Німеччині мають статус державних службовців і є незалежними посадовими особами в суді.

Законодавство Німеччини мотивує боржника добровільно виконувати рішення суду, що загалом впливає на ефективність виконавчого провадження. Відповідно і судовий виконавець спочатку сприяє добровільному виконанню, намагаючись знайти спосіб врегулювання заборгованості боржника без необхідності вживати подальших примусових заходів. Якщо виконавець не виявляє майна, належного боржнику, на яке може бути звернене стягнення, а боржник, у свою чергу, доведе спроможність оплатити борг у найкоротші строки (в межах шести місяців) по частинах, то виконавець проводить звернення

---

⁷⁴ Civil enforcement in the EU: a comparative overview. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

⁷⁵ The Enforcement Code (1981:774). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/departementsserien/the-enforcement-code-1981774_gqb445/html/

⁷⁶ The Swedish Code of Judicial Procedure. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/departementsserien/the-swedish-code-of-judicial-procedure_gmb465/html/

⁷⁷ Civil enforcement in the EU: a comparative overview. URL: <https://www.enforcementatlas.eu/wp-content/uploads/2021/03/EU-Enforcement-Atlas-Comparative-Report.pdf>

стягнення частинами, якщо проти цього не заперечує кредитор (укладається угода про погашення боргу частинами). З судовим виконавцем також можна домовитися про розстрочку платежу. Згідно з пунктом 2 § 802b Цивільного процесуального кодексу Німеччини (ZPO), борг, як правило, має бути погашений протягом дванадцяти місяців.

Судовий виконавець також зобов'язаний вимагати від боржника надання декларації про майно, активи, зокрема якщо у заяві про це просив і кредитор. За допомогою такої декларації кредитор отримує, серед іншого, реквізити банківського рахунку боржника та його роботодавця, а потім може ініціювати стягнення заробітної плати або інших коштів з рахунку, за винятком сум, які не підлягають вилученню. Так, станом на 1 липня 2025 року щоденна сума, що не підлягає вилученню, становила 71,99 євро⁷⁸.

Якщо негайна оплата боргу неможлива, про розстрочку не домовилися з боржником, то судовий виконавець здійснює примусове виконання судового рішення і обшукує квартиру/будинок боржника з метою вилучення речей, їх арешту. У Німеччині судовий виконавець не має права просто вилучати все майно, а лише не заборонене до вилучення і таке, що здатне принести прибуток від продажу. За проведення примусових торгів відповідає суд, а не виконавець.

Речі, необхідні боржнику та особам, які проживають з ним, для забезпечення скромного рівня життя, вважаються такими, що не підлягають вилученню (одяг, телевізор, кухонна техніка та меблі). Однак предмети розкоші, які перевищують можливості простого способу життя, не захищені від вилучення. Такі речі, як ноутбуки, необхідні для роботи чи навчання, не можуть бути вилучені судовим виконавцем. Те саме стосується автомобіля, якщо він необхідний для виконання професійної діяльності. Важливо, що не може бути вилучено більше, ніж необхідно для задоволення вимог кредитора та покриття витрат на виконання (стаття 803 Цивільного процесуального кодексу).

На законно встановлені вимоги, а також вимоги, що виникають із виконавчих угод або виконавчих документів поширюється 30-річний строк позовної давності відповідно до § 197 Цивільного кодексу Німеччини (BGB). Протягом цього строку кредитор може будь-коли розпочати виконавче провадження⁷⁹.

У *Фінляндії* судові виконавці теж є державними службовцями. Заявники не можуть обирати виконавчий орган чи судового виконавця, який розглядатиме їхню справу. Більшість справ про стягнення боргів у Фінляндії обробляються в електронному вигляді національною базою виконавчих органів без будь-якого особистого контакту з боржником. П'ять регіональних розширених відділів виконавчого провадження відповідають за продаж вилучених активів та інші складніші завдання з виконання рішень у межах своїх сфер відповідальності.

---

⁷⁸ Hammerich Philipp. Gerichtsvollzieher: Zuständigkeit, Aufgaben, Befugnisse und Kosten. URL: <https://www.schuldnerberatung.de/gerichtsvollzieher/>

⁷⁹ Vollstreckung einer Gerichtsentscheidung. Deutschland. URL: https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/de_de

У цивільних та комерційних справах для здійснення виконання зазвичай потрібне рішення суду загальної інстанції чи інші обов'язкові до виконання рішення. Окремий судовий наказ про виконання не є обов'язковим.

У разі здійснення виконавчого провадження боржник отримує повідомлення про провадження та вимогу про сплату. Якщо боржник не виконує вимогу про сплату та не звертається до виконавчого органу з власної ініціативи для здійснення платежу, виконавчий орган розпочинає розслідування для визначення доходів та активів боржника з використанням баз реєстрів. Здійснюються відповідні запити до банків.

Найчастіше вилучається заробітна плата та залишки на банківських рахунках. Замість утримання частини регулярно виплачуваної заробітної плати може бути встановлений план платежів. Заходи щодо визначення доходів та активів боржника, а також подальші виконавчі дії регулюються Кодексом про виконання.

Судові виконавці у Фінляндії мають широкі повноваження, закріплені Кодексом, що дозволяє їм отримувати інформацію про фінансове становище боржника з різних реєстрів. Судовий виконавець також зобов'язаний встановити місцезнаходження активів боржника. Заходи щодо виконання рішення здійснюються без зволікання. Якщо боржник отримує регулярну заробітну плату, перший платіж кредитору зазвичай надходить приблизно протягом двох місяців з моменту початку провадження. Боржник може подати апеляцію, але стягнення коштів зупиняється лише окремим судовим рішенням.

Законодавство передбачає можливість подати запит на повне або обмежене стягнення боргів. Якщо борги неможливо стягнути негайно, кредитор може подати запит на передачу своїх вимог під нагляд національного органу виконавчого провадження на два роки шляхом пасивної реєстрації.

Усе рухоме та нерухоме майно боржника, яке не охороняється або не звільняється від арешту, а також права, вимоги чи предмети можуть бути вилучені до встановлення їхньої грошової вартості. Однак, якщо кредитор подав клопотання про обмежене виконання, може бути вилучено лише майно, зареєстроване в земельному реєстрі та продаж якого не вимагається. Якщо вилучене майно необхідно продати, як правило, призначається примусовий аукціон, про який зазвичай оголошується в місцевих медіа та в Інтернеті⁸⁰.

Фінське законодавство містить певні обмеження щодо виконання рішень, пов'язані з покриттям необхідних витрат для проживання боржника.

Найбільш розвинутою вважають приватну модель виконання судових рішень у **Франції**. За інформацією з відкритих джерел приватні виконавці у цій державі стягують близько 10 млрд євро на рік⁸¹. Разом із тим, дослідники підкреслюють, що у статусі судового виконавця (судового пристава) у Франції характерним є поєднання незалежної практикуючої особи та державного

⁸⁰ Vollstreckung einer Gerichtsentscheidung. Finnland. URL: https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/fi_de

⁸¹ Пашковська Т. Інститут приватного виконання рішень: а як у них? *Юридична Газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/institut-privatnogo-vikonannya-rishen-a-yak-u-nih.html>

службовця⁸². Суттєве значення має і обсяг його повноважень. Зокрема, судовий виконавець, окрім виконання судових рішень, може надавати медіаційні послуги, юридичні консультації, здійснювати арешт рахунків, без рішення суду стягувати борги на невеликі суми і видавати власні постанови, засвідчувати певні акти і події. Він також має доступ до реєстру банківських рахунків боржників. Наявність такого реєстру у Франції, як і в інших державах-членах ЄС, відіграє позитивну роль, адже доступ до інформації про всі банківські рахунки фізичних і юридичних осіб спрощує стягнення заборгованості. Хоча відомості з реєстру про рух коштів на рахунках не надаються судовому виконавцю, але інформація з реєстру використовується як підстава для звернення до банку боржника з актом про арешт банківського рахунку.

Принагідно відзначимо, що в Німеччині, Франції, Нідерландах, щоб накласти арешт на рахунки боржника, необхідно знати тільки його ідентифікаційний номер. Уніфіковані системи автоматично надсилають інформацію про такий арешт у всі фінустанови держави⁸³. Наразі в Україні відсутній єдиний реєстр банківських рахунків юридичних і фізичних осіб, що ускладнює стягнення заборгованості, хоча питання про його створення дискутується давно.

Зобов'язання щодо оплати у Франції можуть бути виконані шляхом арешту грошей та рухомого або нерухомого майна боржника. Якщо арешт стосується певної грошової суми, арештована сума перераховується кредитору (наприклад, у випадку арешту банківського рахунку). Якщо арешт стосується рухомого або нерухомого майна боржника, воно продається на аукціоні, а виручені кошти передаються кредитору відповідно до суми його вимоги.

Стягнення заборгованості з юридичних і фізичних осіб у порядку виконання судових рішень у Франції можливе як за платіжним наказом (але ця процедура застосовується не у всіх випадках), якщо до суду подавалася заява про видачу платіжного наказу, так і за рішенням суду, ухваленим за результатами розгляду позовної заяви кредитора⁸⁴.

Стягнення за платіжним наказом стосується безспірної заборгованості і має багато спільного з наказним провадженням за українським законодавством. Але у Франції існує і спрощена процедура стягнення боргів на суму менше 5000 євро. Вона передбачає безпосереднє залучення судового виконавця. Після онлайн-подання позову кредитором, призначений судом виконавець надсилає боржнику лист із запрошенням взяти участь у спрощеній процедурі стягнення боргу. Після отримання цього листа боржнику надається місячний строк, щоб прийняти або відхилити таку пропозицію. Якщо боржник погоджується, судовий

⁸² Іванцова А.В. Приватні виконавці в Україні та зарубіжних країнах. Вимоги та повноваження. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 17. С. 151. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/429>

⁸³ Воронько О. Досвід Франції у реалізації заходів примусового виконання через стягнення коштів із рахунку боржника. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 4 (32), vol. 2. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/1517>

⁸⁴ Pierre Aidan. Comment procéder au recouvrement de vos créances? URL: <https://www.legalstart.fr/fiches-pratiques/recouvrement/>

виконавець пропонує план погашення заборгованої суми. Потім судовий виконавець видає виконавчий лист, щоб змусити боржника виконати своє зобов'язання під загрозою арешту. Боржник вправі відмовитися від цієї процедури. У такому разі кредитор вживатиме судових заходів для стягнення боргу⁸⁵.

У Франції з 01 липня 2025 року набрала чинності нова процедура примусового стягнення боргів без участі судді, адже до цього часу стягнення відбувалося за попереднього втручання судді-виконавця та здійснювалося канцеляріями судових секретарів. Вона введена на підставі Декрету № 2025-125 від 12 лютого 2025 року щодо нової процедури арешту заробітку⁸⁶, прийнятого на виконання статей 47 та 60 Закону № 2023-1059 від 20 листопада 2023 року «Про орієнтацію та програмування Міністерства юстиції на 2023-2027 роки». Цей акт встановлює процедуру стягнення із заробітної плати фізичної особи, що ініціюється шляхом вручення боржнику платіжного наказу, виданого судом. Платіжний наказ включає одномісячний пільговий період, протягом якого боржник може оскаржити обґрунтованість заходу перед суддею-виконавцем або досягти угоди з кредитором щодо умов оплати. Стягнення здійснюється шляхом вручення судовим виконавцем наказу про стягнення боргу роботодавцю боржника. Судовий виконавець, який стає головною контактною особою між сторонами, призначається для отримання коштів, сплачених роботодавцем, та розподілу їх між кредиторами (якщо їх кілька).

Стягнення із заробітної плати (іншого регулярного доходу боржника) – це форма примусового виконання, яка дозволяє кредитору за рішенням суду, що підлягає виконанню, безпосередньо утримувати частину заробітної плати боржника з відповідних його рахунків.

Декрет № 2025-125 визначає процедури втручання третіх осіб у поточне стягнення із заробітної плати. Усі операції, що здійснюються представником кредитора та призначеним судовим виконавцем, реєструються в цифровому реєстрі стягнень із заробітної плати. У цьому реєстрі перелічені всі стягнення, які повинні бути внесені судовими виконавцями, що розпочинають процедуру. Ведення такого контрольованого та безпечного реєстру доручено Національній палаті судових виконавців.

Важливо, що калькуляція допустимої частини зарплати, яку можна стягнути (*quotité saisissable*), як і раніше, регламентується Трудовим кодексом, з урахуванням прожиткового мінімуму та кількості утриманців боржника (існує, так звана, шкала стягнень із заробітної плати, яка щорічно переглядається). Правила розрахунку не змінилися та створюють особливий захист для боржника, оскільки вважаються необхідними для його існування⁸⁷. До сум, які не

---

⁸⁵ Pierre Aïdan. Comment procéder au recouvrement de vos créances? URL: <https://www.legalstart.fr/fiches-pratiques/recouvrement/>

⁸⁶ Décret n° 2025-125 du 12 février 2025 relatif à la nouvelle procédure de saisie des rémunérations. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051163440>

⁸⁷ Quels changements pour la procédure de saisie sur salaire? URL: <https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/actualites/A18366>

підлягають вилученню, відносяться, зокрема премії з прибутку, відшкодування професійних витрат тощо⁸⁸.

Тобто у Франції, як і в Україні, встановлені обмеження щодо стягнення коштів із доходів осіб, які забезпечують мінімальний рівень проживання боржника. Але на відміну від України, у Франції в законодавстві не виокремлюються окремі види соціальних виплат, на суми яких не може бути звернено стягнення, а визначається мінімальний рівень забезпечення щомісячного доходу боржника та його сім'ї незалежно від джерел походження цього доходу. В Україні не допускається звернення стягнення на окремі види доходу, однак відсутні мінімальні гарантовані суми щомісячного доходу, які мають залишитися у розпорядженні боржника та його сім'ї⁸⁹.

У Франції боржник має право оскаржити вимогу про сплату або саму процедуру у суді з питань примусового виконання (*juge de l'exécution*), але подання скарги не зупиняє автоматичного стягнення з доходів.

Важливою є й роль суду у примусовому виконанні зобов'язань з оплати. Зважаючи на заборону примушувати особу до виконання зобов'язання шляхом дії чи бездіяльності, суд зобов'язує боржника виконати своє зобов'язання шляхом накладення штрафу. Розмір штрафу відповідає сумі, яку боржник повинен сплатити у разі невиконання ним своїх зобов'язань. Цей розмір залежить від періоду, протягом якого боржник залишався бездіяльним (якщо він був зобов'язаний діяти), або від того, як часто він порушував свій обов'язок утримуватися від дій. Оскільки зобов'язання сплатити, передати або повернути товар також може тлумачитися як зобов'язання виконати дію, штраф може бути накладений на додаток до інших заходів примусового виконання⁹⁰.

У **Нідерландах** приватні виконавці не мають статусу державних службовців, а є підприємцями. Виконання судових рішень вважається бізнесом. Ефективність роботи виконавців багато в чому залежить від електронних реєстрів. У Нідерландах всі стягнення вносяться до єдиного реєстру, що дозволяє виконавцю оцінити шанси і період часу для стягнення боргу з конкретного боржника. Важливість цієї опції полягає у тому, що в державі існують обмеження на звернення стягнення з доходу – в основному із заробітної плати (у середньому 30-50 євро на місяць), а відтак виконавець має проінформувати кредитора щодо прийняття зваженого рішення стосовно доцільності витрат заради результату⁹¹.

Відповідно до даних експертів, після введення у 2006 році в **Болгарії** інституту приватних виконавців вдалося не лише знизити навантаження на

⁸⁸ Focus sur la réforme 2025 de la saisie des rémunérations. URL: <https://commissaire-justice.fr/reforme-saisie-des-remunerations-2025/#>

⁸⁹ Воронько О. Досвід Франції у реалізації заходів примусового виконання через стягнення коштів із рахунку боржника. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 4 (32), vol. 2. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/1517>

⁹⁰ Vollstreckung einer Gerichtsentscheidung. Frankreich. URL: https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/recognition-enforcement-court-decisions/how-enforce-court-decision/fi_de

⁹¹ Ясінська М. Чого чекати від приватних виконавців з огляду на європейський досвід. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/162164_chogo-chekati-vd-privatnikh-vikonavtsv-z-oglyadu-na-evropeyskiy-dosvid

державних виконавців, але й значно поліпшити показники ефективності (зокрема, збільшити кількість стягнутих коштів).

У Болгарії оплата праці приватних та державних виконавців однакова, проте державна служба працює не зовсім ефективно, тому кредитори змушені звертатися до приватних виконавців⁹².

Приватний судовий виконавець у Болгарії є особою, на яку державою покладено примусове виконання приватних майнових вимог. Водночас закон допускає, що держава може залучити приватних судових виконавців до виконання на користь держави. Більшість виконавчих документів перебувають на виконанні саме у приватних виконавців. Цьому сприяє надане їм широке коло повноважень і встановлена прийнятна заробітна плата за їхні послуги, що стимулює приватного виконавця працювати ефективно.

Зауважимо, що у Болгарії Палата приватних виконавців має право приймати нормативно-правові акти та визначає ставки за здійснення тих чи інших дій виконавців.

Отже, слід констатувати, що у більшості держав-членів ЄС діють приватна або змішана системи примусового виконання рішень. У Чехії і Румунії функціонує змішана система з істотною перевагою у повноваженнях на користь саме приватних виконавців – лише окремі категорії справ у цих державах виконують державні службовці⁹³.

3. Спрощене судове провадження (Payment Order)

Видача Європейського платіжного ордеру (European Payment Order EPO) судом держави-члена ЄС є аналогом українського наказного провадження. Така процедура застосовується в усіх державах-членах ЄС, окрім Данії. Це означає, що її застосування є універсальним і вона може бути застосована практично до будь-якого боржника в Європейському Союзі. Метою цієї процедури є спрощення, прискорення та зменшення витрат на судовий процес у транскордонних справах щодо безспірних грошових вимог. Варто наголосити, що процедура передбачена для транскордонних справ, тобто справ, в яких принаймні одна зі сторін має місце проживання або звичайне місце проживання в державі-члені ЄС, відмінній від держави-члена суду, що розглядає справу.

Процедура EPO врегульована Регламентом ЄС № 1896/2006 від 12 грудня 2006 р.⁹⁴ (далі – Регламент № 1896/2006). Частиною другою статті 2 Регламенту № 1896/2006 встановлено, що він, як виняток, не застосовується до:

- майнових прав, що впливають із подружніх відносин, заповіту та спадкування;

⁹² Пашковська Т. Інститут приватного виконання рішень: а як у них? *Юридична Газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadzheniya/institut-priyatnogo-vikonannya-rishen-a-yak-u-nih.html>

⁹³ Авторгов А. Які системи виконання рішень сповідують країни Європейського Союзу. URL: <https://www.avtor.gov.com/які-системи-виконання-рішень-сповіду/>

⁹⁴ Document 02006R1896-20170714. Consolidated text: Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02006R1896-20170714&qid=1633692248055>

- банкрутства, процедур, пов'язаних з ліквідацією неплатоспроможних компаній або інших юридичних осіб, судових угод, компромісних рішень та аналогічних процедур;

- питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням;

- претензій, що виникають із позадоговірних зобов'язань, за винятком випадків, якщо: (i) вони були предметом угоди між сторонами або відбулося визнання боргу, або (ii) вони стосуються ліквідованих боргів, що виникають із спільної власності на майно.

Таким чином, зазначені винятки не стосуються заборгованості за кредитом, а відтак вона може стягуватися, якщо є безспірною. Безспірність грошової вимоги – ключова ознака для застосування процедури ЕРО.

Процедура починається з подання до суду заяви кредитором, яка заповнюється з використанням стандартної форми «А». У такій заяві має бути зазначено:

- імена та адреси сторін, а також, де це можливо, їхніх представників, назва та адреса суду, до якого подається заява;

- сума вимоги, включаючи основну суму боргу та, де це застосовується, відсотки, договірні штрафи та судові витрати;

- якщо вимагаються відсотки за позовом, то процентна ставка та період часу, за який вимагаються ці відсотки, якщо тільки встановлені законом відсотки не додаються до основної суми боргу автоматично згідно із законодавством держави-члена походження;

- підставу вимоги, включаючи опис обставин, на які посилаються як на підставу вимоги, та, де це можливо, розмір відсотків, що вимагаються;

- опис доказів, що підтверджують вимогу;

- підстави для юрисдикції;

- транскордонний характер справи у значенні статті 3 Регламенту ЄС № 1896/2006.

Статтею 11 Регламенту № 1896/2006 визначені підстави для відхилення судом заяви кредитора. До них віднесено наступні:

- 1) якщо заява стосується вимог, на які Регламент № 1896/2006 не поширюється;

- 2) справа не є транскордонною на час подання заяви;

- 3) сума для стягнення грошових вимог не набула чинності на момент подання заяви про ЕРО;

- 4) юрисдикція не відповідає положенням статті 6 Регламенту № 1896/2006;

- 5) заява про видачу ЕРО подана з порушенням стандартної форми «А», яка визначена у Додатку I Регламенту № 1896/2006;

- 6) вимога є явно не обґрунтованою;

- 7) заявник не надсилав свою відповідь за формою «В» щодо доповнення або виправлення заяви у строк, встановлений судом відповідно до частини другої статті 9 Регламенту № 1896/2006;

8) заявник не надсилає свою відповідь з поверненням стандартної форми «С», надісланої судом, у встановлений судом строк або відмовляється від пропозиції суду відповідно до статті 10 Регламенту № 1896/2006.

Заявника повідомляють про підстави для відмови за допомогою стандартної форми «D» (Додаток IV Регламенту № 1896/2006).

Відхилення судом заяви кредитора оскарженню не підлягає, проте це не є перешкодою для подання нової заяви про ЕРО або для застосування будь-якої іншої процедури, передбаченої законодавством держави-члена ЄС.

Якщо вимоги до заяви належно виконано, то суд розглядає подану заяву кредитора і відповідно до статті 12 Регламенту № 1896/2006 видає ЕРО протягом 30 днів з дня подання заяви. У 30-денний період не включається будь-який час, необхідний заявнику для того, щоб заповнити, виправити чи змінити свою заяву. ЕРО надсилається відповідачу судом.

В ордері відповідачу обов'язково повідомляється, що він виданий виключно на основі інформації, яка була надана заявником і не була перевірена судом, а також рекомендується оплатити зазначену суму або ж подати заперечення на ордер шляхом подання до суду протягом 30 днів з моменту вручення ордеру заяви про заперечення. Якщо заява про заперечення не буде подана відповідно до статті 16 Регламенту № 1896/2006, ордер автоматично стане таким, що підлягає виконанню.

Копія ЕРО, а за необхідності й переклад, повинні бути надіслані до органів виконавчої влади держави-члена, де його необхідно виконати. Виконання здійснюється відповідно до національних правил і процедур держави-члена, де виконується ЕРО.

У випадку подання до суду заяви про заперечення, відповідач вказує про свою незгоду з вимогою про стягнення заборгованості, наслідком чого є передання справи на вирішення до компетентного суду держави-члена, який розгляне її відповідно до правил звичайного цивільного судочинства згідно з національним правом або ж може бути застосована European Small Claims Procedure (Європейська процедура розгляду дрібних позовів), або провадження може бути припинено⁹⁵. Варто зауважити, що для заперечення відповідача не вимагається надавати якісь докази, обґрунтовувати підстави. Тобто достатньо заявити про незгоду.

Відповідно до статті 13 Регламенту № 1896/2006 ЕРО може бути вручений відповідачу відповідно до національного законодавства держави, в якій має бути здійснено вручення, одним із таких способів:

- особисте вручення, засвідчене підтвердженням отримання, включаючи дату отримання, яке підписане відповідачем;

- особисте вручення, засвідчене документом, підписаним компетентною особою, яка здійснила вручення, про те, що відповідач отримав документ або

---

⁹⁵ Забоклицький І.І. Європейський платіжний ордер (European payment order – ЕРО) як засіб транскордонного стягнення заборгованостей в Європейському Союзі. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/101.pdf>

відмовився його отримати без будь-яких законних підстав, а також датою вручення;

- поштове вручення, засвідчене підтвердженням отримання, включаючи дату отримання, яке підписується та повертається відповідачем;

- вручення електронними засобами, такими як факс або електронна пошта, засвідчене підтвердженням отримання, що включає дату отримання, яке підписується та повертається відповідачем.

Стаття 14 Регламенту № 1896/2006 передбачає:

- особисте вручення ЕРО за адресою відповідача особам, які проживають із відповідачем у тому ж домогосподарстві або працюють там;

- особисте вручення документів у службовому приміщенні відповідача особам, які є працівниками відповідача;

- внесення ЕРО до поштової скриньки відповідача; передачу ордеру у поштове відділення або до компетентних державних органів та розміщення письмового повідомлення про це у поштовій скриньці відповідача;

- вручення ЕРО поштовою службою без доказу, якщо відповідач має адресу в державі-члені походження;

- вручення ЕРО електронними засобами, засвідченими автоматичним підтвердженням доставки, за умови, що відповідач заздалегідь прямо погодився на цей спосіб вручення.

Заява про перегляд Європейського платіжного ордеру може подаватися відповідачем до компетентного суду держави-члена походження, якщо:

- платіжний ордер було вручено одним із способів, передбачених статтею 14 Регламенту № 1896/2006, утім таке вручення не було здійснено достатньо вчасно, щоб дати змогу відповідачу організувати свій захист, без будь-якої вини з його боку;

- відповідач не мав можливості заперечити вимогу через обставини непереборної сили або надзвичайні обставини за відсутності його вини за умови, що в будь-якому випадку він діє оперативно;

- платіжний ордер був виданий помилково;

- мають місце інші виняткові обставини.

Відповідно до статті 25 Регламенту № 1896/2006 сукупні судові збори за процедуру ЕРО та за звичайне цивільне провадження, що виникає у разі подання заперечення проти ЕРО в державі-члені, не повинні перевищувати судові збори за звичайне цивільне провадження без попередньої процедури ЕРО в цій державі-члені. Судові збори включають збори та платежі, що сплачуються суду, розмір яких встановлюється відповідно до національного законодавства.

Для ЕРО розроблені стандартні форми всіма доступними мовами держав-членів ЄС.

На офіційному вебсайті «Європейський портал електронної юстиції» (e-justice.europa.eu) кожна держава-член ЄС, яка підтримує цю процедуру (тобто всі, крім Данії) надає інформацію, пов'язану з локальними особливостями її

застосування, в тому числі і визначення судів, до яких треба звертатись, розміру судових зборів, тощо.⁹⁶

Також на вебсайті «Європейський портал електронної юстиції» (e-justice.europa.eu) розміщено практичний посібник із застосування Регламенту № 1896/2006, підготовлений Європейською Комісією⁹⁷.

4. Перспективи імплементації

Розглядаючи питання імплементації законодавства ЄС щодо непрацюючих кредитів до українського законодавства, найперше слід зазначити, що у законах України відсутній термін «непрацюючий кредит».

Закон України «Про банки і банківську діяльність» оперує поняттям «проблемні активи», при цьому не визначаючи зміст цього терміну. У свою чергу, відповідно до підзаконних актів, проблемні активи включають у себе непрацюючі активи⁹⁸. НБУ у січні 2025 року привів термін «непрацюючі активи» у відповідність до терміну «непрацююча експозиція», визначеного у статті 47а Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013 від 26 червня 2013 року⁹⁹.

Слід також звернути увагу, що згаданий Регламент визначає непрацюючу експозицію, найперше, у зв'язку із закріпленням у ньому видів вирахувань з елементів основного капіталу першого рівня. Натомість в Україні порядок розрахунку основного капіталу 1 рівня, додаткового капіталу 1 рівня, капіталу 2 рівня, їх складові та вирахування визначає НБУ (стаття 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Закон України «Про споживче кредитування» передбачає надання споживачу інформації щодо зміни умов договору про споживчий кредит (стаття 11), можливість реструктуризації зобов'язань за договором про споживчий кредит (стаття 17) та відступлення права вимоги за таким договором (стаття 18). Водночас положення цього Закону можуть бути вдосконалені з урахуванням вимог статті 11а Директиви 2008/48/ЄС щодо обсягу інформації стосовно зміни умов кредитного договору, зокрема:

- чіткого опису запропонованих змін та, де це можливо, необхідності згоди споживача або змін, запроваджених в силу закону;
- термінів впровадження змін;
- засобів подання скарги, доступних споживачеві, щодо змін до договору;
- строку, передбаченого для подання такої скарги;
- назви та адреси компетентного органу, до якого споживач може подати скаргу.

⁹⁶ European payment order – notifications of the Member States and a search tool helping to identify competent court(s)/authority(ies). URL: https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/european-payment-order_en

⁹⁷ Practice Guide for the application of the Regulation on the European Order for Payment. URL: https://e-justice.europa.eu/sites/default/files/2014-07/EUJLS08B-1101%20-%20Guide%20pratique_ope_EU_EU_en.pdf?id=79895a32-067e-4a6e-b7fc-c117d59bf87f

⁹⁸ Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України : Затверджено Постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>

⁹⁹ Рівень непрацюючих кредитів (NPL). URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

Як зазначалося, Директива 2008/48/ЄС містить ширший перелік заходів відстрочки, ніж чинний український Закон, але не вимагає від держав-членів ЄС впроваджувати повний перелік цих заходів.

Закон України «Про іпотеку» містить розділ III щодо врегулювання питань переходу прав за іпотечним договором і заставною, але його положення також можуть бути удосконалені з урахуванням зазначеного вище.

Що стосується бізнесу, нагадаємо, що нещодавно Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації»¹⁰⁰, що також має сприяти скороченню обсягів NPL. Водночас Дослідницька служба Верховної Ради України вже звертала увагу на можливість впровадження вимог Директиви 2011/7/ЄС в українському законодавстві¹⁰¹.

Директиву (ЄС) 2021/2167 Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2021 року про кредитних сервісерів та покупців кредитів, що вносить зміни до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС, також не імплементовано до українського законодавства. Однак, вирішуючи питання щодо впровадження нових регуляторних норм для кредитних сервісерів, на нашу думку, необхідно виходити із стану вітчизняного фінансового сектору, який наразі є не дуже розвиненим. Так, з одного боку, імплементація Директиви (ЄС) 2021/2167 до національного законодавства сприятиме додатковому захисту прав позичальників, а з іншого – може негативно позначитися на вторинному ринку NPL, який і так є слабким. Відтак, слухним було би вирішувати питання імплементації цієї Директиви, виходячи з позиції НБУ як регулятора, що є найбільш обізнаним із поточною ситуацією у фінансовому секторі. У цьому контексті варто звернути увагу на ті заходи, які пропонує НБУ для зменшення обсягу NPL. Так, Стратегія з розвитку кредитування¹⁰², схвалена Радою з фінансової стабільності у 2024 році, передбачає такі заходи на рівні законодавства у цій сфері:

- удосконалення законодавства, що впливає на врегулювання NPL
- удосконалити Кодекс України з процедур банкрутства

¹⁰⁰ Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації: Закон України від 19 вересня 2024 року № 3985-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

¹⁰¹ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо закордонного досвіду правового регулювання державного контролю за поверненням валютної виручки та запобігання незаконному виведенню капіталу. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/analytical_notes-fpol/76771.html

¹⁰² Стратегія з розвитку кредитування. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lending_development_strategy_2024.pdf

Підготовка законодавчих пропозицій щодо вдосконалення процедури вибору арбітражного керуючого та нагляду за його діяльністю	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року
Підготовка законодавчих пропозицій щодо вдосконалення процедури проведення аукціонів із продажу майна банкрута	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року
Імплементация вимог Директиви ЄС 2019/1023 щодо превентивної реструктуризації в Кодекс України з процедур банкрутства	Національний банк, Мін'юст	I кв. 2026 року
Підготовка законодавчих пропозицій щодо вдосконалення процедури та доступу до процедур банкрутства і реструктуризації для фізичних осіб, для мікро- та малих підприємств	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року
Запровадження запобіжників у Кодексі України з процедур банкрутства з метою унеможливити шахрайські дії учасників та обмежити вплив пов'язаних осіб боржника на процедури банкрутства	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року

удосконалити законодавче регулювання фінансової реструктуризації та списання (податкові аспекти, правила прощення та списання)

Підготовка пропозицій щодо критеріїв та правил списання боргу на рівні НПА КМУ та НБУ	Національний банк	IV кв. 2024 року
Підготовка законодавчих пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства, що впливає на реструктуризацію кредитів та списання і прощення заборгованості	Національний банк	IV кв. 2024 року

удосконалити регулювання щодо стягнення боргу та забезпечення

Підготовка пропозицій для вдосконалення законодавства щодо стягнення заборгованості з метою мінімізації можливостей для затягування процедури	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року
Актуалізація оцінки доцільності збереження / зміни умов мораторіїв на стягнення, що введені в період війни	Національний банк	IV кв. 2024 року
Підготовка пропозицій щодо врегулювання боргів із врахуванням ризиків, пов'язаних із місцезнаходження заставного майна (зокрема окуповані території / території активних бойових дій відповідно до Переліку)	Національний банк	IV кв. 2024 року

- розвиток ринку NPL

створити стимули для розвитку інфраструктури ринку NPL

Розробка законодавства для впровадження регулятивних умов, сприятливих для розвитку і функціонування ринку NPL та залучення іноземних інвестицій в цей ринок	Національний банк	IV кв. 2024 року
Підготовка пропозицій для вдосконалення обміну інформацією щодо продажу NPL та правил доступу до такої інформації	Національний банк	IV кв. 2024 року
Проведення дослідження цифрових торговельних майданчиків із метою вдосконалення наявних платформ для торгівлі непрацюючими кредитами, зокрема Prozorro.Sales	Національний банк	TBD

- оцінка забезпечення

удосконалити законодавство про оцінку та оціночну діяльність

Підтримка змін законодавства України стосовно вдосконалення оціночної діяльності та впровадження найкращого світового досвіду щодо оцінки	Національний банк, ФДМУ	IV кв. 2024 року
Доповнення процедур оцінки банками кредитного ризику вимогами щодо врахування застави відповідно до змін до законодавства України (за потреби)	Національний банк	TBD (після прийняття ПЗУ в п.1)
Підготовка законодавчих пропозицій щодо оптимізації процедур установлення спеціальних вимог щодо оцінки вилучених активів	Національний банк, ФДМУ	IV кв. 2024 року
Розроблення пропозицій щодо створення загальносистемних джерел для порівняльного аналізу оцінки вартості. Унесення змін до НПА за потреби імплементації нових вимог законодавства України	Національний банк, Мін'юст	IV кв. 2024 року

Слід відзначити, що 19 вересня 2024 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації», спрямований на удосконалення Кодексу України з процедур банкрутства, що відповідає завданням Стратегії з розвитку кредитування в частині імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023.

Загалом аналіз змісту Стратегії з розвитку кредитування свідчить, що хоча більшість заходів, передбачених нею, були заплановані на 2024 рік, утім імплементація Директиви (ЄС) 2021/2167 Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2021 року про кредитних сервісерів та покупців кредитів, що вносить зміни до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС на цьому етапі розвитку фінансового сектора не планується.

Як свідчить досвід держав-членів ЄС (наприклад, Фінляндія, Франція, Нідерланди), для підвищення ефективності виконання судових рішень щодо стягнення кредитної заборгованості важливе значення має використання електронних реєстрів, зокрема Реєстру банківських рахунків та Реєстру стягнень боргів. Слушним вбачається запровадження подібних реєстрів в Україні.

Висновки

Робота з проблемними кредитами на рівні банків потребує вдосконалення на етапі оцінки кредитної заборгованості, яка передбачає глибокий аналіз причин виникнення заборгованості, реального становища боржника та його фінансових перспектив за цілою низкою критеріїв, пошук кращих варіантів вирішення проблеми для банку. Загальні орієнтири для оцінки кредитної заборгованості передбачені і в Директивах ЄС, які доцільно імплементувати шляхом поступового внесення змін до чинних законів України у сфері кредитування. Стягнення заборгованості у судовому порядку не вважається кращим способом повернення коштів, а свідчить про суттєві упущення в управлінні та роботі з клієнтами, відсутність гнучких підходів. Краще себе зарекомендували альтернативні несудові заходи погашення проблемних кредитів. Серед них: зміна умов кредитних договорів, реструктуризація боргів, продаж боргів, які у близькій перспективі не можуть бути погашені боржниками.

Наразі впроваджувані Національним банком України заходи щодо скорочення обсягів непрацюючих кредитів позитивно впливають на фінансовий сектор – хоча скорочення й загальмувалося з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну та не досягло цільового показника 10 % на 2024 рік, але, все ж, динаміка залишається доволі позитивною і свідчить про прийнятність вжитих заходів. На нашу думку, із скасуванням низки мораторіїв на стягнення боргів, які запроваджені на час дії в Україні правового режиму воєнного стану, ситуація має кардинально покращитися.

Водночас на законодавчому рівні можуть бути вжиті окремі «превентивні» заходи для збереження позитивної динаміки та уникнення накопичення боргів у майбутньому, зокрема, шляхом внесення відповідних змін до законів України «Про споживче кредитування» та «Про іпотеку».

Стратегією з розвитку кредитування, схваленою Радою з фінансової стабільності, в контексті розвитку факторингу вже закріплено імплементацію Директиви ЄС 2011/7/ЄС, яка передбачає боротьбу з несвоєчасними платежами у торгових операціях до IV кварталу 2026 року. Також ця Стратегія передбачає впровадження вимог інших директив, які стосуються банкрутства підприємств, недобросовісної комерційної практики та звернень стягнень на заставне майно.

Відповідні законопроекти мають бути внесені на розгляд Верховної Ради України відповідальними за ці заходи Стратегії суб'єктами.

Впровадження вимог Директиви (ЄС) 2021/2167 Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2021 року про кредитних сервісерів та покупців кредитів, що вносить зміни до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС, на нашу думку, можливе за наявності погодження цього питання з Національним банком України як відповідальним та найбільш обізнаним із поточною ситуацією у фінансовому секторі органом.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.